

“Türk devletlerinin bağımsızlıklarını kazanması, 400 seneden beri Türk milletinin eline geçen en büyük fırsattır.”

Turgut ÖZAL
1992

Kazak Medyasında Turgut Özal

Serdar YILMAZ¹

Özet

Soğuk Savaş sonrası Türkiye'nin dış politikasında açılım imkânlarını sağlayan en önemli gelişme Orta Asya ve Kafkasya'da Türk devletlerinin bağımsızlıklarını elde etmesiyle yaşanmıştır. Dönemin Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Türkiye'nin Doğu ile Batı arasında bir köprü olduğunu, Türk devletleri ile akraba olduklarını ve Türkiye'nin bölgenin enerji kaynaklarını değerlendirerek dünya pazarlarına ulaştırabileceğini dile getirmiştir. Özal, Türk devletlerinin bağımsızlıklarını kazanmasını 400 seneden beri Türk milletinin eline geçen en büyük fırsat olduğunu ifade ederek Türk devletleri ile kurulacak muhtemel bir bütünleşmenin ilk işaretini vermiştir. Turgut Özal'ın bu samimi yaklaşımı özellikle Kazakistan'da büyük bir yankı uyandırmış ve Kazak medyası Kazakistan'ın geleceğinin Türkiye'yi örnek almasıyla şekilleneceğine yönelik haberler yapmışlardır. Özal döneminde Türkiye'nin Kazakistan'ın bağımsızlığını ilk tanıyan ülke olması ve Özal'ın Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev ile özel bir dostluk kurması, Kazak medyasının Özal'a büyük bir sempati beslemesine vesile olmuştur. Bu çalışmanın amacı, Kazak medyasında Turgut Özal ile ilgili yapılan haberlerin niteliği ve Özal zamanında Kazakistan-Türkiye ilişkilerinin hangi söylemlere dayandığını ortaya çıkarmaktır. Bu doğrultuda Kazak medyasının Özal'a olan sempatisinin nedenleri ve Nazarbayev'in Özal ile ilgili düşüncelerine yer verilmesi konunun önemini ortaya çıkaracaktır. Bu çalışma, genel olarak 1993 yılında Kazakistan'da yayınlanan Egemen Kazakhstan ve Zaman Kazakhstan gazetelerinde Özal ile ilgili yer alan haberlere odaklanarak Kazak medyasında nasıl bir Turgut Özal algısı olduğunu ortaya koymaya çalışacaktır.

Anahtar Kelimeler: Turgut Özal, Kazak Medyası, Algı, Nursultan Nazarbayev.

¹ Yardımcı Doçent Doktor, İstanbul Arel Üniversitesi, İngilizce Uluslararası İlişkiler Bölümü, E-Mail: serdaryilmaz@arel.edu.tr

Kazak Medyasında Turgut Özal

Giriş

Sovyetler Birliği'nin (SSCB) çökmesiyle yaşanan jeopolitik deprem, uluslararası sistemde yakından hissedilerek 15 yeni devletin bağımsızlıklarını kazanmasına ve bu devletlerin dünya haritasında kendi sınırları ile belirmesine vesile olmuştur. Ayrıca artık dünyaya hükmeden iki kutuptan biri çökmüş ve II. Dünya Savaşı'nın bitmesiyle başlayan tek süper güç olma mücadelesinin yarattığı Soğuk Savaş sona ermişti. Başka bir ifadeyle, Zbigniew Brzezinski'nin (2005: 123-150) vurguladığı gibi, SSCB'nin çöküşüyle Avrasya'nın kalbinde kısa süreliğine de olsa bir kara delik açılmış ve bu durum Türkiye'yi Orta Asya Türk devletlerine yaklaştırarak bu ülkelere yönelik politikalar üretmesine vesile olmuştur. Nitekim Orta Asya Türk devletleri ile ortak tarih, dil ve kültüre sahip olan Türkiye, 1991 yılına kadar, bu ülkelerle Moskova üzerinden yürüttüğü ilişkileri, ülkelerin bağımsızlıklarını kazanmasıyla beraber doğrudan yürütmeye başlamıştır. Türkiye, Doğu Bloku'nun çökmesiyle Orta Asya Türk devletlerinin bağımsızlıklarını tanıyan ilk ülke olmuştur. Doğu Bloku'nun çökmesiyle 20. yüzyılda teknolojiye, mal ve sermayenin ulusal ve uluslararası alanda serbest dolaşımında, serbest piyasa temelli bir ekonomik sistemin benimsenmesinde, insan hakları, demokratik gelişim ve toplumsal örgütlenmede derin ve kapsamlı bir gelişme görülmüştür. Bu gelişmeler, SSCB'nin dağılmasıyla bağımsızlığını kazanan Türk devletlerini de etkisi altına almış ve yüzyıllar boyunca parçalanmış ve birbirinden ayrı bırakılmış Türk devletleri için bir araya gelip bütünleşme fırsatı doğurmuştur (Veliyev, 2009: 103-110).

Türk devletleri, petrol, gaz, kömür, altın, gümüş, su ve benzeri birçok doğal kaynağı barındıran topraklara sahip olduklarından, dünyanın büyük-küçük, uzak-yakın devletlerini, uluslararası ve bölgesel örgütlerini kendine çeken bir merkez halini almıştır. Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Azerbaycan'dan oluşan bağımsız Türk devletleri ile Türkiye Cumhuriyeti, Soğuk Savaş'ın bitmesiyle beraber kendilerini birtakım fırsatları değerlendirebilecekleri bir bütünleşmenin içinde bulmuşlardır. 1990'lı yılların başında Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde yaşanan sorunlar, dünya ekonomisinde yaşanan durgunluk ve Körfez Savaşı gibi dış faktörler, bunların Türkiye'de yüksek enflasyon ve ekonomik kriz ile neticelenmesi, iç yapıda terör olaylarının şiddetinin artması ve Türkiye'nin NATO ittifakı içinde stratejik önemini yitirdiğinin düşünüldüğü bir ortamda tarihsel ve kültürel bağlar ile yakınlık duyduğu bu devletlerle ilişkileri Türk dış politikası için bir eksen genişlemesi ya da bir çıkış yolu olarak görülmüştür (Yılmaz, 2016: 180). Dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal, bu yeni dünyaya yönelik nasıl bir irade de olduğunu aşağıdaki cümle ile açıklaması özellikle siyasi seçkinlerin zihin dünyalarında nasıl bir Türk dünyası algısı olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

“Bugün tarihin öyle bir noktasına gelmişizdir ki Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra, Balkanlar’dan Orta Asya’ya kadar Müslüman ve yahut Türk toplulukları ile meskûn geniş bir saha önümüzde açılmıştır... Bu imkân 400 seneden beri milletimizin eline geçen en büyük fırsattır. Bir nevi hacet kapıları açılmıştır milletimizin önüne... Gerçekten de herhangi bir millet veya memleketin birkaç asırda bir elde edebileceği türden devasa bir fırsat ve nimettir” (Türkiye Günlüğü, 1992: 13).

Bu amaç doğrultusunda hazırlanan bu çalışma, 1991-1995 yılları arasında Kazak yazılı basınında yer alan Turgut Özal ile ilgili haberleri inceleyecektir. Ancak belirtilen dönem aralığının uzun olması nedeniyle 1993 yılında Özal’ın son yurt dışı turu ve aynı yıl gerçekleşen vefatı sırasında atılan başlıklara ağırlık verilecektir. Kazakistan’ın iki önemli gazetesi olan Egemen Kazakhstan ve Zaman Kazakhstan gazetelerinde Özal ile ilgili çıkan haberler analiz edilerek Kazak medyasında Özal’a yönelik algı ortaya konmaya çalışılacaktır. Adı geçen iki gazetenin seçilmesinin temel nedeni, Türkiye’ye, Türk dünyasına ve Türk liderlere (özellikle Özal’a) yönelik haberlere en fazla yer veren ulusal gazete olmalarındandır. Elde edilen veriler, Mart-Temmuz 2014 döneminde bu çalışmanın yazarının Kazakistan’da yaptığı saha çalışması sırasında Kazakistan Milli Kütüphanesi ve Kazakistan Arşiv Merkezi’nde Kazakça ve Türkçe yapılan gazete arşiv taraması neticesinde toplanmış ve Kazakça metinler yazar tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

Kazakistan-Türkiye Karşılıklı Diplomatik Ziyaretleri (1991-1993)

Yıllar	Ziyaretler (Kazakistan)	Yıllar	Ziyaretler (Türkiye)
1991	25-29 Eylül, Kazak Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti’nin Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev’in Türkiye Cumhuriyeti’ne İlk Ziyareti.	1991	14-15 Mart, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın Kazakistan’a İlk Ziyareti.
1992	23 Nisan, Kazakistan Parlamento Başkanı Abdilin Serikbolsun’un Türkiye Cumhuriyeti’ne Resmi Ziyareti. 28-31 Ekim, Kazakistan Cumhuriyeti Devlet Başkanı Nursultan	1992	2 Mart, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin’in Kazakistan Cumhuriyeti’ne Resmi Ziyareti. 29 Nisan-1 Mayıs, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Süleyman

	Nazarbayev'in Türkiye Cumhuriyeti'ne Resmi Ziyareti.		Demirel'in Kazakistan Cumhuriyeti'ne Resmi Ziyareti.
1993	21-22 Nisan, Nursultan Nazarbayev'in Türkiye Cumhuriyeti'ne Resmi Ziyareti. 6-7 Temmuz, Nursultan Nazarbayev'in Türkiye Cumhuriyeti'ne Resmi Ziyareti.	1993	9-11 Nisan, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın Kazakistan Cumhuriyeti'ne Resmi Ziyareti.

Kaynak: Egemen Kazakistan Gazetesi 1991-1993, Zaman Kazakistan Gazetesi 1992-1993 arası haberlerden ve <http://www.kazakhstan.org.tr/index.asp?sayfa=36> adresinden alınan haberlerden yazar tarafından derlenmiştir.

Turgut Özal dönemi hem iç hem de dış politika alanında Türk siyasal hayatında önemli değişikliklerin yaşandığı bir dönemdir. Özal'ın ölümünden önceki dönem Soğuk Savaş'ın bittiği, SSCB'nin dağıldığı ve Türk devletlerinin dünya haritasında yer bulduğu bir zaman dilimine denk gelmiştir. Bu süreçteki en önemli gelişme Türk devletlerine yönelinmesiyle Türk dış politikasında yaşanan eksen genişlemesi olmuştur. Bu dönem, Türk dünyası deyiminin artık yüksek sesle dillendirildiği, Türk modeli ile bu bağımsız yeni ülkelere alt yapı ve üst yapı desteği verildiği ve Türk işadamları vasıtasıyla yabancı yatırımcıların bölge ile tanıştığı kapsayıcı bir dönemdir (Kara, 2012: 140-171). Nitekim bu doğrultuda Türkiye, Özal döneminden başlamak üzere Orta Asya cumhuriyetlerine yönelik ilişkilerini geliştirmek ve kurumsallaşmayı sağlayabilmek için üç farklı strateji izlemiştir. Birincisi, Büyük Öğrenci Projesi, Türk modeli, ticaret antlaşmaları ve Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin kurulmasıyla ikili ilişkiler bağlamında mali, ekonomik, eğitim ve kültürel nitelikteki belirli politikalar izlenmiştir. İkincisi, TİKA ve TÜRKSOY'un kurulmasıyla Türkiye'nin Türk devletlerine yönelik iletişimini arttıracak, politikalarını uygulayacak, projelerini yönlendirecek ve birbirleriyle uyumlaştıracak kurumlar oluşturulmuştur. Üçüncüsü ise, Kazakistan'ın kalkınması ve özel girişimciliğin yerleşmesi için Özal'ın başlattığı ve sonrasında devam eden özel sektör kuruluşları ve muhtelif alanlarda (inşaat, telekomünikasyon, gıda, altyapı) uzmanlaşmış girişimciler bu ülkelere gidip yatırımlarda bulunmak için teşvik edilmiştir.

Kazak Medyasında Turgut Özal'ın 1993 Yılı Kazakistan Ziyareti

Turgut Özal'ın Kazakistan'a gerçekleştirdiği ilk ziyaret Mart 1991 yılında gerçekleşmiştir. İkinci ziyaret ise 9-11 Nisan 1993 tarihinde yapılmıştır. Bu ziyaret esnasında, Kazakistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülkenin Türkiye olması, 1991 yılında yapılan ilk ziyaret sonunda Kazak halkının Özal ve Türkiye'ye ciddi bir sempati beslemesi, Nazarbayev'in Özal'a duyduğu büyük saygı ve Özal'ın Kazakistan'ı kalkındıracak girişimlerde bulunmasının neticesinde Zaman Kazakistan gazetesi, 1993 yılında Özal'ın Kazakistan ziyareti için "Hoş Geldiniz Değerli Kardeşimiz Turgut Özal" (Koş Keldiniz, Kimbattı Tuisımız Turgut Özal) başlığını atmış ve Nazarbayev'in Özal'ı öven sözlerine yer vermiştir. Aynı gazete Türk işadamlarının yatırımlarına başladığına, iki ülke arasında karşılıklı olarak eğitim ve kültür projelerinin oluşturulduğuna ve Kazakistan'ın Türkiye'nin serbest piyasa tecrübesinden istifade etmeye hazır olduğuna yer vermiştir. Zaman Kazakistan gazetesi, Özal'ın Kazakistan'a 1991 yılında gerçekleştirdiği ilk ziyareti unutamadığını Özal'ın "1991 yılında ata yurduna yaptığım ziyareti unuttuğum yok, birçok kişiyle fikir alışverişinde bulundum, Nursultan Nazarbayev gibi kendisine tüm kalbimle inandığım, akıllı, pratik ve önemli bir şahsiyet ile tanıştım" sözlerine yer vererek ifade etmiştir (Zaman Kazakistan, 1993: 1-2).

Egemen Kazakistan gazetesi ise "Türkiye ile İlişkilerin Gerçek Nedeni" (Turkiyamen Katınaska Naktı Negiz) başlığını atarak Özal'ın yönetimindeki Türkiye Cumhuriyeti'nin Kazakistan'ın bağımsızlığını hemen tanımasıyla Kazakistan'ın dünya çapında tanınmasına yardım ettiğini, Kazakistan'ı uluslararası platformlarda temsil ettiğini, Türk firmalarının ülkeye yatırım yaparak ekonomik girdi sağladıklarını ve Kazaklara iş ve ticaret öğrettiklerini yazmıştır. Bu gazete, iki ülke arasında yeni ufukların açıldığına, her iki ülke liderlerinin uyum içinde çalıştığına, Özal'ın Orta Asya devletlerine özel bir önem verdiğine ve dili ve kökü bir olan her iki ülkenin bundan sonra yollarına birlikte güçlü bir şekilde devam edeceklerine olan inanca vurgu yapmıştır (Egemen Kazakistan, 1993: 1).

Bağımsızlığın ilk yılları olduğu için Kazakistan özellikle siyasi ve ekonomik açıdan birçok sıkıntı ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Nazarbayev, mevcut problemlerle mücadele etmek için Türkiye ile yakın bir işbirliği amaçlamıştır. Nitekim Kazakistan'ın bağımsızlığını tanıyan ve yüksek düzeyli ziyaretler gerçekleştiren ilk ülke Türkiye olduğu için hem Kazak yönetiminde hem de Kazak medyasında Özal'a ve Türkiye'ye yönelik büyük bir beklenti ve sempati oluşmuştur (Yılmaz, 2014: 6-11). Türkiye'nin Kazakistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olması, gerek devlet nezdinde gerekse de halk nezdinde sürekli olarak vurgulanan bir konu olmuştur. 2009 yılında Türkiye ziyareti öncesi verdiği bir mülakatta Nazarbayev'e Türkiye ziyareti öncesi nasıl bir mesaj vermek istediği sorusu sorulmuş ve Nazarbayev şöyle cevap vermiştir: "16 Aralık 1991'de bağımsızlığımızı kazandığımızda henüz bir saat

dolmadan Cumhurbaşkanı Özal beni arayarak kutladı ve 1992’de iki ülke arasında doğrudan ilişkiler başladı.” (Şafak, 2009). Bu durum sadece devlet yetkilileri tarafından değil ülkedeki özel kurumlar ve kamu kurumlarınca da defaatle vurgulanmaktadır. Örneğin Kazak Türk İşadamları Derneği (KATİAD) genel sekreteri olan ve ülkede 23 yıldır yaşayan Ahmet Alyaz, “Biz katıldığımız resmi toplantılarda şunu hep işitiyoruz. Kazakistan’ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke Türkiye olmuştur ve biz bunu hiçbir zaman unutmayacağız. Bu bizim için çok iyi bir kredidir” diyerek ikili ilişkilerde bunun her zaman Türkiye adına önemli bir avantaj olduğunun altını çizmiştir (Alyaz, 2015).

1993 yılında ikili ilişkilerde Özal ve Nazarbayev’in kullandığı söylemlerin içeriğine bakılacak olursa, her iki liderin de işbirliği, akraba, dostluk gibi kelimelere daha çok vurgu yaptığı görülmektedir. Örneğin Nazarbayev’in dönemin başkenti Almatı’daki sarayında Özal’ın ziyaretine binaen yaptığı konuşmasında akraba ve dostluk kelimelerini yatırım kelimesinden daha fazla kullanmıştır. Nitekim dönemin Egemen Kazakistan gazetesi, “Baş Tacı Cumhurbaşkanı Turgut Özal” (Törletiniz, Prezident Turgut Özal), başlığını atarak iki ülke ilişkilerinde en önemli unsurun dostluk olduğuna ve bu dostluk devam ettiği müddetçe ekonomik ilişkilerin de otomatikman gelişeceğine vurgu yapmış ve bu ilişkilerde Özal’ın ayrı bir yeri olacağını yazmıştır (Egemen Kazakistan, 1993: 1-2).

Kara’ya (2012: 231) göre Kazak halkının Özal’a derin bir saygı ve sevgi duymasının en önemli nedenlerinden bir diğeri de, Özal’ın Kazak halkının duygularına hitap edecek söylemlerde bulunmuş olmasıdır. Örneğin Özal, 1993 yılında Cuma namazını Almatı camisinde kılmak isteyince cami imamı Özal’dan halka hitap etmesini istemiştir. Özal, caminin mihrabında ayakta yaptığı ve Kazakçaya çevrilen konuşmasında İslam dininin hepimizin ortak dini olduğunu, Sovyetlerin ağır baskılarına rağmen Kazakların dinlerine ve beraberliklerine sahip çıktıklarını, tüm Türklerin Ahmet Yesevi’nin torunları olduklarını ve ona göre aşırılıklardan uzak durulması gerektiğini ifade etmiş ve namaz sonrası halkın yoğun sevgi ve ilgisine mazhar olmuştur.

Özal’a duyulan bu sevgi ve saygı 17 Nisan 1993 tarihinde Turgut Özal’ın ani ölümü ile son bulmamış, bilakis katlanarak süregelmiştir. Özal’ın vefatı üzerine “Güle Güle Kardeşimiz Turgut Özal” (Koş Bol Bavırımız Turgut Özal) başlığını atan Zaman Kazakistan gazetesi (1993: 1-3), Türk dünyası birliğinin kurulmasına yönelik hayalin Özal’ın ölümü ile ortadan kalktığını, Kazak halkının Türk halkının yanında olduğunu, onların acısını yürekten hissettiğini ve yeri asla doldurulamayacak bir devlet adamını kaybettikleri kaleme almıştır. 19 Nisan 1993’te cenazeye katılmak için Türkiye’ye hareket eden Nazarbayev, Özal için açılan taziye defterine “Özal bundan böyle Türk halkalarının yüreğinde yaşamaya devam edecektir” yazmış ve Zaman Kazakistan gazetesi bunu “Yeri Dolmaz Şahsiyet” (Orni Tolmas Opat) şeklinde iç sayfa

başlığı olarak kullanmıştır (Zaman Kazakistan, 1993: 1-3). Kazak halkı Özal'ın ölümünden sonra Almatı'daki Türk Büyükelçiliği'nde açılan taziye defterine üzüntülerini yazabilmek için kuyruklar oluşturmuş ve ağıtlar yakmışlardır.

Nursultan Nazarbayev ile çok samimi bir dostluk ilişkisi kuran Turgut Özal'ın vefatı ile Kazak medyasında Özal'ın vefatı sonrasında atılan “Türk Dünyasının Yıldızı Söndü”, “Müslüman Dünyası Yetim Kaldı” “Kazak Halkının Gerçek Dostu Seni Asla Unutmayacağız”, “İlişkilerimizin Temelini Atan İlk Mimarsın” gibi başlıkları “Özal Hala Gönüllerde “ (Özal Aeli Jürekte) ana başlığı altında toplayan Zaman Kazakistan gazetesi, Nazarbayev ile de bir mülakat yapmıştır. Kendisiyle yapılan mülakatta Nazarbayev, Özal için, “Yaklaşık bir asır sonra sosyalizmin pençesinden kurtularak bağımsızlığını alan Kazakistan ve dolayısıyla Kazak halkının mutluluğunu paylaşan ilk lider. Buraları ‘Atayurt’ olarak taktim etmiş bizlerle görüşüp dertleşmiştir. Türk-Kazak halkının ilişkilerini ilk başlatan Özal’a Kazak halkının ayrı bir sevgisi vardır. Turgut Özal'ın Türk–Kazak ilişkilerindeki emeği, büyük ummanlara bedeldir” diyerek Özal'ın yerinin kendisi ve Kazak halkı için ayrı olduğunu belirtmiştir. Özal'ın vefatından hemen sonra Almatı Belediyesi, Kazakistan tarihinde ilk defa bir Rus isminin dışında, Bavman ismini taşıyan caddenin adını Turgut Özal Caddesi olarak değiştirmiştir. Almatı Belediye Başkanı bu durumu şöyle açıklamıştır:

“Böyle bir karar Kazakistan tarihinde ilk defa gerçekleşti. Zira ülkemizin sınırları içinde Rusya hariç bir yabancı ülkenin cumhurbaşkanı veya bir şahsın isminin bir yere verilmesi vuku bulmuş değildir. Bu ilk defa rahmetli Kazak dostu Turgut Özal'a nasip oldu. Özal gerçek bir Kazak dostudur. Bu dostluğun samimiyetini Kazakistan'ın bağımsızlığını bir saat sonra ve hiçbir ülkeyle görüşmeden kabul ederek göstermiştir. Dost acı günde belli olur. İşte Özal'ın ölümünün üzerinden iki yıl geçmesine rağmen hala ona karşı derin bir muhabbet besleyen Kazak halkının samimi duyguları ortadadır” Bu durum Özal'a, Türkiye ve Türk halkına verilen değer de bir göstergesi olmuştur” (Zaman Kazakistan, 1993: 4).

Özal'ın 17 Nisan 1993 tarihindeki ani ölümü ile özellikle geleceğe dönük sadece Kazak medyası değil Türkiye'de de karamsar bir tablo çizilmiştir. Şimdi ne olacak, Özal'ın başlattığı samimi ilişkiler devam edecek mi, Türk birliği kurulacak mı, ikili ilişkilerde pozitif yönlü bir ivme sağlanacak mı şeklinde birçok soru sorulmuştur. Özal, Türkiye'nin Batı ile Doğu arasında bir köprü olduğunun, Türk devletleri ile yürütülecek sağlıklı ilişkilerin Avrupa Birliği ve ABD ile ilişkilerde avantaj sağlayacağını ve bu vesileyle Türkiye'nin bölgeye girmek isteyen önemli aktörler için tarihi, dilsel ve kültürel akrabalıktan dolayı kilit rol oynayacağını altını kalın harflerle çizmiştir (Yılmaz, 2014: 22-40). Halbuki, 22 Ocak 1999 tarihinde

Nazarbayev'in tekrar Cumhurbaşkanı seçilmesinin üzerine Astana'ya giderek yemin törenine katılan TBMM Başkanı Hikmet Çetin, Türkiye'ye yönelik bir özeleştiri yaparak Özal'dan sonra Kazakistan'a yönelik olan ilgide ve özellikle işadamlarımızın yaptıkları yatırımlarda azalma yaşandığını söylemiştir. Nazarbayev ise Türkiye'nin ilgisinin azlığından ve durumun kendilerini üzdüğünden bahsederek Türk dış politikasına yönelik eleştirilerini ortaya koymuş, bu durumun Kazakistan-Türkiye ilişkilerini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir (Zaman Kazakistan, 1999: 7).

Sonuç Yerine

Sonuç olarak, Kazak medyasında 1993 yılında yer alan Özal haberlerinin incelendiği bu çalışmada, Zaman Kazakistan ve Egemen Kazakistan gazetelerinin atmış oldukları başlıklar ve beraberinde yazmış oldukları haberler neticesinde Özal algısının çok olumlu olduğu, Kazak medyasının Özal'a büyük bir sevgi ve saygı beslediği ve Özal'ın Nazarbayev ile kurduğu samimi ilişkilerin Özal algısının pozitif olmasına yardımcı olduğu sonucuna varılmıştır. Kazak medyasına yönelik Kazakistan Milli Kütüphanesi ve Arşiv Merkezi'nde yapılan çalışmada elde edilen verilerden çıkan genel sonuç ise, Türkiye gibi jeopolitik ve coğrafi öneme sahip Batılı, Müslüman, laik ve aynı soydan olan bir ülkeye Kazak basınının gerekli ve yeterli ilgiyi göstermediği yönündedir. Nazarbayev'in Türkiye'ye karşı özel bir sempatisinin olduğu bilinmesine rağmen siyasi, ekonomik ve olay ağırlıklı haberlerin ancak her iki ülkenin cumhurbaşkanlarının yaptığı karşılıklı ziyaret dönemlerinde gündeme geldiği görülmüştür.

Kaynakça

Alyaz, Ahmet (2014), "KATIAD ve Kazakistan'ın Türkiye Politikası", *Akademik Perspektif*, <http://akademikperspektif.com/2014/11/22/katiad-ve-kazakistanin-turkiye-politikasi/> 02.01.2016.

Brzezinski, Zbigniew (2005), *Büyük Satranç Tahtası: Amerika'nın Küresel Üstünlüğü ve Bunun Jeostratejik Gereklilikleri*, (Çev) Yelda Türedi, İnkilap Kitabevi, İstanbul.

Kara, Abdulvahap (2012), *Turgut Özal ve Türk Dünyası*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul.

Özal, Turgut (1992), "Türkiye'nin Önünde Hacet Kapıları Açılmıştır", *Türkiye Günlüğü*, Sayı 19.

Şafak, Erdal (2009), "Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'den Türkiye ziyareti öncesi çağrı var: "Buralar sizin vatanınız. İlk Türk hakanlığı burada kuruldu. Gelin, bize destek verin...", *Sabah Gazetesi*, http://www.sabah.com.tr/gundem/2009/10/19/atalarinizin_yurduna_gelin 14.12.2015.

Veliyev, Dünyamalı (2009), "Küreselleşme Sürecinde Türk Dünyası", *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:19.

Yılmaz, Serdar (2014), "Nazarbayev as the Unifying Figure, What Role Turkish Investors Played to Ensure the Development of Kazakh-Turkish Relations", *The V International Academic Conference for Young Scientists, Faculty of History of Al-Farabi University*.

Yılmaz, Serdar (2014) "Economy Comes First, Initiating Turkish-Kazakh Relations, Who Undertook the Responsibility?", *International Journal Turkic Studies Review*, Vol. 1, No. 1.

Yılmaz, Serdar (2016), *Kazakistan'ın Türkiye Politikası*, (Basılmamış Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı), Edirne.

"Baş tacı Cumhurbaşkanı Turgut Özal" (Töretiniz, Prezident Turgut Özal), *Egemen Kazakistan Gazetesi*, No: 82-83 (20458), 10 Nisan 1993.

"Güle Güle Kardeşimiz Turgut Özal" (Koş Bol Bavırımız Turgut Özal), *Zaman Kazakistan Gazetesi*, No: 3 (32), 23 Nisan 1993.

"Hoş Geldiniz Değerli Kardeşimiz Turgut Özal" (Koş Keldiniz Kimbattı Tuisımız Turgut Özal), *Zaman Kazakistan Gazetesi*, No:31, 9 Nisan 1993.

“İstikrar Başarının Yoludur” (Turaktılık Tabıska Jol Bolıp Tabıladı), Zaman Kazakhstan Gazetesi, No: 4 (279), 22 Ocak 1999.

“Orta Asya Hizmet Bekliyor” (Ortalık Aziya Kızmet Kütüp Jatır), Zaman Kazakhstan Gazetesi, No: 11 (35), 4 Haziran 1993.

“Özal Hâlâ Gönüllerde” (Özal Aeli Jürekterde), Zaman Kazakhstan Gazetesi, No: 16(92), 28 Nisan 1995.

“Türkiye ile İlişkilerin Gerçek Nedeni” (Türkiyamen Katınaska Naktı Negiz), Egemen Kazakistan Gazetesi, No: 102 (20178), 10 Nisan 1993.